

PRIVĀTDETEKTĪ MEKLĒ ITĀLIETI zagtas mantas un viltus

Izsekošana un novērošana ir svarīgs elements privātdetektīvu darbā, turklāt ar likumu atļauts.

Uzlūkojot Olgu Zeļiku, prātā neienāks, ka šarmantā, ļoti smaidīgā dāma ir bijusī policiste, tagad — privātdetektīve. Olga ir savu artavu ielikusi arī jaunajā latviešu seriālā *Ēnu spēles*, konsultējot filmēšanas komandu par sava aroda īpatnībām.

„Man bija lūgums amata noslēpumus neatklāt,” sarunā ar žurnālu *Degpunktā* smejas Olga. „Sešu gadu laikā mums ir iekrājušās savas *fiškas* jeb firmas noslēpumi. Kā teica Ostaps Benders, viena ideja der tikai kādam laikam.”

Šaut nevajag, jāspēj skriet un maskēties

Filmā detektīvu darbs parādīts daudz intriģējošāks un pat bīstamāks nekā reālajā dzīvē. Patiesībā Olgai nav vajadzējies izmantot ne cīņas paņēmienus, ne arī šaut, pistole gan viņai ir, bet pneimatiskā, nevis kaujas ierocis. Likums

detektīvu darbu nopietni ierobežo, piemēram, izsekot personu drīkst, bet izmantot noklausīšanās ierīces ir aizliegts, tā ir valsts operatīvo dienestu privilēģija.

Sportiskā forma gan noder: vēl nesen Olga noskrējusi labu krosu pa Rīgas ielām — izsekojamais personāžs pārvietojies ļoti raitā solī. Bet, ja nepieciešams, viņa ietērsies vakarkleitā, apaus augstpapēžu kurpes, uzliks parūku un veiks novērošanu no pozīcijām smalkā restorānā.

Rīgas Detektīvu aģentūru Olga vada sešus gadus, un viņai ir arī policistes pieredze — Rīgas Kriminālpolicijā

izturējusi trīs gadus, bijusi izmeklētāja un atvaļinājusies vecākās leitnantes pakāpē.

„Policijā no veciem laikiem ir tāda sistēma — viens strādā, desmit atpūšas,” atklāta ir detektīve. „Kādā brīdī sapratu, ka man pietiek, bet enerģijas bija gana, tāpēc kopā ar bijušo vīru izlēmām dibināt detektīv-aģentūru. Vairs nav desmit priekšnieku, un var daudz vairāk laika veltīt konkrētai lietai. Man pirmajā vietā vienmēr bijis darīt cilvēkiem labu.”

Bez gandarījuma nav jēgas strādāt

Strādājot policijā, Olga ir pieredzējusi pilnīgi bezjēdzī-

gus noziegumus. Pa ielu gāja vīrietis, no muguras pienāca divi narkomāni, iegāza ar koku pa galvu un nozaga 15 latu vērtu mobilo tālruni. „Rokraksts” bija pazīstams, noziedzniekus drīz vien aizturēja. Upuris izdzīvoja, bet ar paliekošām veselības problēmām, viņa sieva bija šokā, ka par tādiem sīkumiem cilvēku var gandrīz nogalināt. „Man šī bija emocionāli smaga lieta,” atminas Olga.

Kamēr policisti bieži vien ir rutīnas nomākti, Olga daudz smejas un uzsver, ka detektīva profesija nepavisam nav drūma. „Cilvēkam ir jāpriecājas par dzīvi. Es zinu policistus, sava darba fanātiņus, kuriem tas ir interesanti, kas ķer kaifu un adrenalinu, bet ir, kas žēlojas par mazu algu un visu citu. Ja darbs nedod gandarījumu, cilvēks vairāk zaudē nekā iegūst. Bet var jau arī saprast — katram policistam ir 30 kriminālprocesu un „tumšas” lietas, visu laiku zvana cietušie, kā kaut kas, raksta sūdzības,” atzīst Olga, kura pati var atļauties izvēlēties, kādas lietas uzņemt.

Katru dienu zvana pieci līdz septiņi potenciālie klienti, nesen Olga atteikusi kādam kungam, kurš gribējis atgūt bez līgumiem aizdotu naudu un sācis skaidrot „shēmas”. „Mēs kategoriski nekādās nelegālās lietās neiesaistāties,” uzsver Zeļika.

40 000 dolāru vērtā viltus mila

Atšķirībā no policijas privātdetektīvi nevar izsaukt uz pratīšanu, nedrīkst veikt kratīšanu, likt lietā noklausīšanās ierīces, lietot daudzas

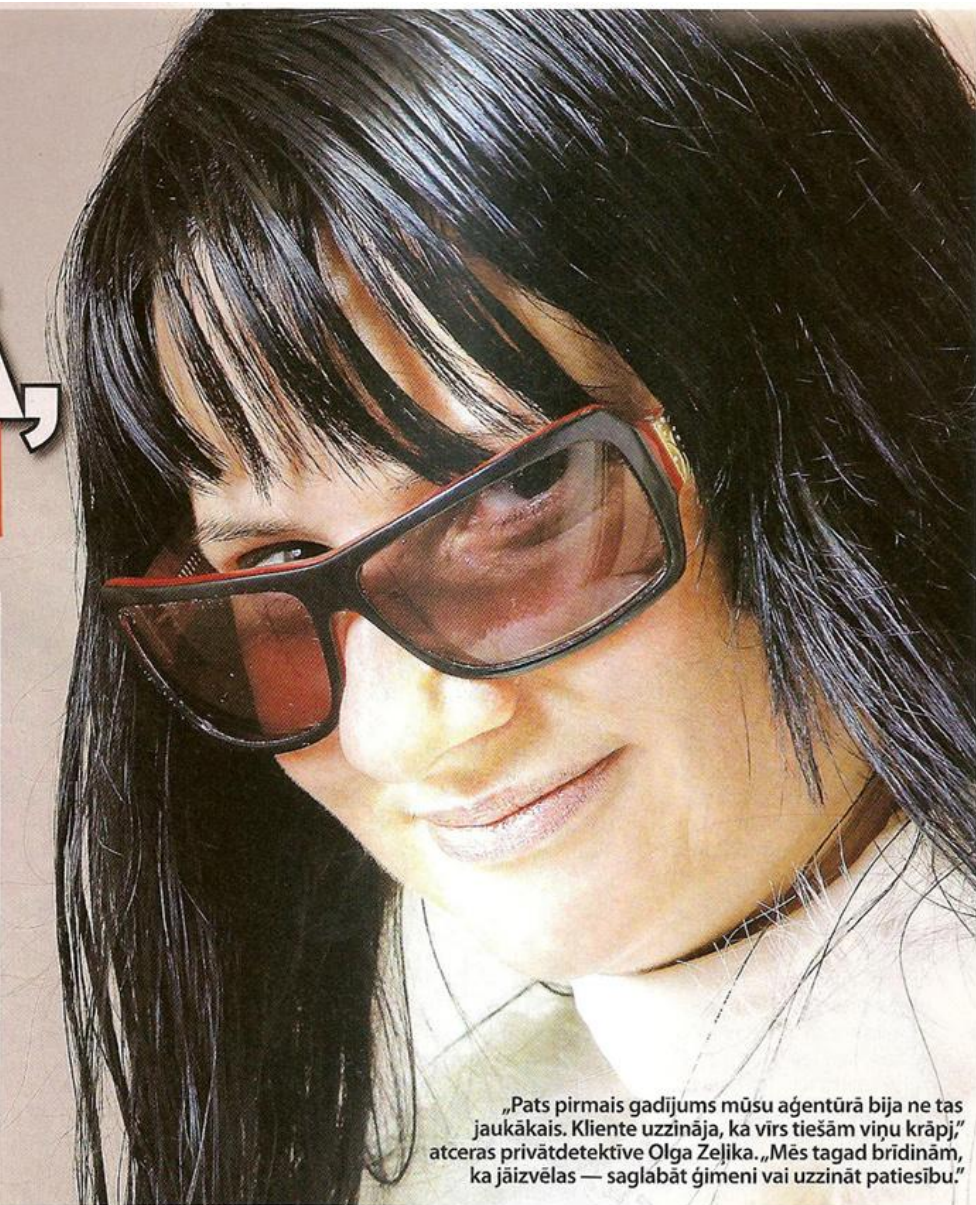
VE RĪGĀ, līgavas

datu bāzes. Var izmantot, piemēram, par maksu legāli pieejamos Uzņēmumu reģistra datus, bet kredītņēmēju vai parādnieku reģistri jau ir „slēgtā zona”. „Iznantojam *facebook*, *draugiem*, *one.lv* — tās ir labas datu bāzes,” smejas Olga.

Piemēram, kāds amerikāņu kungs vērsies detektīv-aģentūrā — iepazīties ar 30 gadu jaunāku dāmu no Latvijas, iztērējis viņas labā jau 40 000 dolāru, bet uz priekšu attiecībās nekas nekust, daiļava jau trešo gadu pārceļ kāzas. „Sākām pārbaudīt un atradām albumus, kur viņa daudz ceļo ar dažādiem vīriešiem, — es jau teicu, ka *one.lv* un *draugiem* ir labi informācijas avoti,” pasmaida Olga.

Meiņa dzīvojusi kopā ar draugu, bet pie viena izdomājusi, ka var arī ārzemniekus tīt ap pirkstu. Olga pārsūtīja bildes amerikānim, viņš, protams, iekšēji „vārījās”, atsūtīja čekus un lūdza pamēģināt atgūt tēriņus. Olga arī informēja dāmu, ka ārzemnieks neko nav dāvinājis tāpat vien, bet rēķinājies ar precībām. Pēc nedēļas ar viņu sazinājās advokāts Stumbergs. „Apskatījos *google*, ka viņš ir bijušais prokurors, kurš izmests no prokuratūras, jo kafējnicā kādam kāju sašāva,” teic Olga.

Bija tāds gadījums 1995. gadā — iereibušais Stumbergs kafējnicā aizsmēķēja, kas nebija atļauts, sakīvējās ar darbinieku, lamāšanās izvērtās kautiņā uz ielas, līdz toreizējais prokurors „aizsargājoties” trīs reizes iešāva „oponentam” kājas. Oficiāli no darba prokuratūrā Stumbergs aizgāja pats. Tiesa izlēma, ka

„Pats pirmais gadījums mūsu aģentūrā bija ne tas jaukākais. Klients uzzināja, ka vīrs tiešām viņu krāpj,” atceras privātdetektīve Olga Zelīka. „Mēs tagad brīdinām, ka jāizvēlas — saglabāt ģimeni vai uzzināt patiesību.”

viņš ir tikai aizstāvējies, un bijušo prokuroru attaisnoja.

Olgas klienta gadījumā iztika bez šausanas, viņai tikai par atbildi solīja iesaistīt Interpolu, tomēr beigās atkāpās pats amerikānis, paziņojot, ka visu piedod, naudu neprasa, lai Dievs spriež tiesu. „Pēc nedēļas viņai nomira brālis,” nopietni noteic detektīve. „Katram cilvēkam ir jūtas, un uz tām spēlēt ir zemiski.” Citā reizē palīdzēts itālietim, kurš no detektīves uzzināja, ka viņa latviešu izredzētajai patiesībā ir ģimene — gan vīrs, gan bērni.

Biežākais iemesls, kāpēc klienti meklē detektīvu palīdzību, ir aizdomas par dzīvesbiedra neuzticību. Bieži vien laulātajam pārim ir kopīgs bizness, un, ja nav uzticības ģimenē, ir pamats šaubīties arī par godprātību, vadot firmu. Šādās reizēs klientus brīdina, vai viņi būs gatavi uzzināt patiesību — varbūt

saldi meli ir labāki par rūgtu patiesību.

„Pats pirmais gadījums mūsu aģentūrā bija ne tas jaukākais. Klients uzzināja, ka vīrs tiešām viņu krāpj. Viņa bija vīru pēc insulta uzcelusī kājās, bet viņš... Sieviete, to uzzinot, salūza, zvanīja mums un jautāja, ko darīt tālāk. Mēs tagad brīdinām, ka jāizvēlas, ko vēlas — saglabāt ģimeni vai uzzināt patiesību,” atklāta ir Zelīka.

Darba vietā bez pajumtes ārzemēs

Arī pazudušo cilvēku meklēšana var būt Olgas un viņas kolēģu rūpju lokā. Var tikai brīnīties par ļaudīm, kas dodas darbā uz ārzemēm, pat nenoskaidrojot, kas viņus gaida svešajā zemē. „Viņi neko nezina par līguma noteikumiem, kur konkrēti brauks, kas tā par firmu. Mums ir bijuši divi šādi gadījumi, kad viens cilvēks

pazuda Īrijā, otrs — Itālijā,” stāsta detektīve.

Viņi samaksājuši darbā iekārtošanas aģentūrām, aizbraukuši, nekāda darba nav bijis, svešvalodas nav zinājuši, palikuši bez pajumtes un naudas. Itālijas „viesstrādniekam” vismaz izdevās rast patvērumu Sarkanajā krustā, bet Īrijā nokļuvušajam klājās ļaunāk — viņu iegāza ar narkotikām un iesēdināja cietumā.

Tikmēr izmisušās ģimenes Latvijā nezina, kur pazuduši viņu tuviņi. Olgu pārsteigusi policijas attieksme, un diemžēl ne pirmo reizi: „Cilvēki atnāca uzrakstīt iesniegumu, viņiem pateica — varat rakstīt, tikpat neko nemeklēsim. Otrā gadījumā izņirgājās — jums ar galvu problēmas. Sieviete, mātei bēdas, kā tā drīkst atbildēt.” Olga, to uzzinot, bija tik sašutusi, ka nekavējās piezvanīt nodaļas priekšniekam: „Policists tā nedrīkst rīkoties.”

Itāliešu jauneklīs aizbēg uz Rīgu

Unikāls gadījums piedzīvots šogad februārī. Jauns itāliešu puisis, bagātu vecāku dēls, dzimtajā zemē izkrita institūta eksāmenos, kauda māks, iesēdās pirmajā lidmašīnā un atpūtās spalģajā Latvijas ziemas salā. Tēvs bankieris savai atvasei naudu neliedza un internetbankā izsekoja, ka jauneklīs naudiņu izņem bankomātos Rīgā.

Tā nu arī vecāki atlidoja uz Latviju un vērsās pie Olgas, lūdzot palīdzēt atrast pazudušo dēlu. „Puisis nebija vakarējais, naudu ņēma ārā dažādos bankomātos, nekādi nevarējām noķert, meklējām pa visu centru. Māte teica, ka to nu nevar saprast — šeit ir tik auksti, Itālijā taču ir saule un silti,” smejas Olga. Policijā ieteikuši noslēgt naudas pārskaitījumu straumīti, tad jau pats atradīšoties, bet tēvs nepiekritis — nevēlējies, ka dēls, bada māks, ķeras pie zagšanas.

Vecākiem tvarstīt nez kur kļūstošo dēlu bija tikai trīs dienas laika, un pēdējā vakarā pirms prombraukšanas mūsu ziemas nomicotie itālieši kopā ar detektīvu iegāja sasildīties kādā centra kafējnīcā. „Un tur viņš sēdēja kopā ar kādu sievieti,” brīnumaino puisa atrašanu atklāj Olga. Itālietis bija iepazinies ar Rīgas dāmu, radis pie viņas pajumti, tomēr bijis laimīgs atkal satikt vecākus, „padoties” un atgriezies dzimtenē.

Meklē kredītu krāpniekus

Detektīviem jāpalīdz šķētināt arī kriminālas epizodes,

Mūsdienu tehniskās iespējas ļauj izmantot pat vēl mazākas kameras par šo, bet — likums aizliedz privātdetektīviem veikt operatīvo darbību, t.i., uzstādīt noklausīšanās ierīces un slepenas videokameras.

piemēram, meklēt krāpniekus. Nav retums veikli darboņi, kas apvārdo lētticīgus ļaudis, pierunā viņus ar saviem dokumentiem atvērt bankā kontu, savāc personas datus un internetbankas kodus, un tad jau atliek tikai maksimāli „sagrābties” ātros kredītus no firmām, kam pietiek ar izziņu. Naudu savāc krāpnieks, bet saistības paliek naivūļiem. „Policija šīs lietas diemžēl bieži negrib izmeklēt, bet tas ir vistīrākais noziegums,” piebilst Olga.

Gadās arī izmeklēt zādžības, tomēr visos šādos gadījumos detektīve strikti iesaka vispirms uzrakstīt iesniegumu policijai, kaut vai tāpēc, ka likuma sargiem ir procesuālas tiesības veikt kratīšanas un pratināšanas.

Privātdetektīvi var, piemēram, apstaigāt lombardus, bet izņemt zagtas mantas drīkst tikai policisti. Vieglāk izmeklēt zādžību lietas ir, ja cietušajam ir konkrētas aizdomas par iespējamiem vaininiekiem, savukārt autobusā nočieptu tālrūni atrast būs problemātiski, ja vien tas nav īpaši moderns un aprīkots ar izsekošanas

programmu.

„Esam lombardos atraduši zagtas mantas. Vienreiz bijušais vīrs bija atbēgļoties paņēmis šķirtās sievas dārgu plazmas televizoru, pēc tam viņš naudā samaksāja visus zaudējumus,” saka Olga.

„Ja rīkojas pareizi, aptaujā tuvāko loku, meklē lieciniekus, atrast var visu. Tomēr ir arī bezcerīgas lietas.” Lai arī oficiāli izsaukt uz pratināšanu detektīvs nevar, runāt ar cilvēkiem gan neviens nav aizliedzis, un kaut ko derīgu var zināt gan večiņa, kas diendienā sēž uz soliņa, gan tuvejā veikala pārdevēja.

Sešos firmas gados bijis ne vairāk par 15 pasūtījumiem izmeklēt zādžības, un Olga lēš, ka atklāti 60%. „Reizēm klienti tikai grib uz zināt, vai kāds cilvēks ir vai nav vainojams zādžībā. Viņi tā arī saka — es negribu ar šo cilvēku sēdēt pie viena galda un dzert tēju, taču vēlos uzzināt, kā ir īstenībā.”

Detektīve atsakās palīdzēt varmākam

Smagākais gadījums Olgas praksē ir traģiskais gadījums šopavasār, kad Turības students nežēlīgi nosita draudzeni, Latvijas Universitātes studenti. Vecāki, uztraucoties, ka meita nav sazvānāma, vērsās policijā, bet likuma sargi nesteidza uzlauzt dzīvokļa durvis. „Viņi sazvānīja mani, un es pa tālrūni konsultēju, kā rīkoties. Policija bija spiesta atvērt durvis, tad arī atklājās šausminošā patiesība...” saka Olga.

Varmācību pret sievietēm savā darbā Olga ir bieži sastāpusi, un tā viņu nopietni uztrauc: „Dzīve ir stresaina, un dažs mājās izrāda savus kompleksus — pret sievu un bērniem. Policijā pasa-

ka — ģimenes konflikts, un tad cietušās nāk pie mums kā pēdējās instances. Mēs strādājam diennakts režīmā.” Detektīvaģentūra piedāvā gan konsultācijas, gan apsardzi, ja varmāka tuvojas sievietei, izsauc policiju.

Bijis gadījums, kad Olga kategoriski atteica sadarboties ar potenciālo klientu. Vīrietis stāstīja, ka pazudusi sieva, bet viņa uzvedība bija ļoti nepatīkama — sievieti raksturoja ne ar tiem labākajiem vārdiem, bet maksāt bija gatavs, cik tik uziet.

„Viņš bija nervozs, neadekvāts, un es pajautāju — atvainojiet, bet vai sitāt savu sievu? Jā, bija tāda situācija. To visu redzēja mazs bērns. Kāpēc tad vēlas atrast sievu, ja viņa ir tāda un šitāda? Gribot parunāt.” Olga atteica palīdzību, lai arī vīrišķis zvaniņš vēl divdesmit reizi. „Upuris un mednieks — viņam iepatīkās sist, pazemot, tāpēc arī gribēja atrast,” ātri sapratusi detektīve.

Citā reizē pie viņas vērsās sieviete, kuru tāpat sita vīrs, arī bērna acu priekšā. „Viņa slēpās viesnīcā, rakstijām iesniegumu,” atceras Olga, tomēr atrisināt situāciju neizdevies. „Pēc tam man stāstīja, ka Vecmilgrāvī bijis līdzīgs gadījums, un meitene pakārusies. Ļoti ceru, ka tas nav šis gadījums. Vīrietis, kas sit sievieti, neapstāties. Sieviete nedrīkst pat ne ar ziediem sist. Un izeja ir vienkārša,” uzsver Olga, kura šajā darbā apguvusi arī psiholoģes iemaņas. „Reizēm stūrī iedzītam cilvēkam vajadzīgs tikai psiholoģisks atbalsts.”

Detektīvi Latvijā

Latvijā ir 34 licencētas detektīvsabiedrības, sertifikāts detektīvdarbības veikšanai izsniegts 121 personai, bet reāli darbojas dažādi desmiti privātdetektīvu.

Lai saņemtu sertifikātu detektīvdarbības veikšanai, jāsamaksā 100 latu. Saskaņā ar Detektīvdarbības likumu privātdetektīvam obligāti jābūt augstākajai izglītībai tiesību zinātnēs vai ne mazāk kā piecu gadu darba stāžam tiesībsargsdzības iestādēs. Latvijā par privātdetektīvu drīkst strādāt arī citu Eiropas Savienības valstu pilsoņi un Latvijas nepilsoņi.

Lai arī detektīvs drīkst nēsāt kaujas ieroci, Olga savā darbā bez tā iztiek.

